

basic education

Department:
Basic Education
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

SENIOR CERTIFICATE EXAMINATION

SESOTHO PUO YA LAPENG (HL)

PAMPIRI YA BOBEDI (P2)

2015

MEMORANDAMO

MATSHWAO: 80

Memorandamo ona o na le maqephe a 24.

TEMOSO HO BATSHWAYI**1. KGETHO YA DIPOTSO LE DINTLHA TSE DING:**

- Ha motshwayi a fumana mohlahlobuwa a arabile dipotso tse ngata ho feta palo e behilweng, motshwayi a tshwaye feela karabo ya pele (mohlahlobuwa ha a lokela ho araba mofuta e mmedi – mofuta wa potso e telele le ya mofuta wa dipotso tse kgutshwane – ya dipotso mofuteng o le mong wa sengolwa).
- Haeba mohlahlobuwa a arabile dipotso ka bone ba tsona dithothokisong tseo a ithutileng tsona KAROLONG YA A, motshwayi a tshwaye feela dipotso tse pedi tsa pele.
- Haeba mohlahlobuwa a arabile dipotso tse pedi tsa mofuta wa dipotso tse kgutshwane kapa a arabile tse pedi tsa mofuta wa dipotso tse telele KAROLONG YA B le ya C, motshwayi a tshwaye karabo ya pele, mme a tlohele ya bobedi. Athe ha a arabile dipotso ka bone ba tsona, motshwayi a tshwaye karabo ya pele ho Karolo e nngwe le e nngwe, ha feela mohlahlobuwa a arabile potso e le nngwe ya mofuta wa dipotso tse telele le e le nngwe ya mofuta wa dipotso tse kgutshwane.
- Maemong ao mohlahlobuwa a nehelaneng ka dikarabo tse pedi, ya pele e fosahetse mme ya bobedi yona e nepahetse, motshwayi a tshwaye karabo ya pele, mme a tlohele e e latelang e be ho yona o seha mola ho habahanya karabo, mme a hlalose ka ho ngola polelo ena; 'Kgetho e fosahetseng'.
- Haeba mopeleto o fosahetse hoo o amang moelelo, motshwayi a fosise karabo e jwalo, empa haeba mopeleto o sa ame moelelo, karabo e jwalo e tshwauwe e nepahetse.
- *Potso tse telele* (ya moqoqo): Ha bolelele ba moqoqo bo le ka tlase ho palo ya mantswa e behilweng (kgutshwane), motshwayi a se behe kotlo hobane mohlahlobuwa o se a ntse a ipehile ka mosing. Athe haeba moqoqo o le molelele haholo, motshwayi a tshwaye ho feta moedi wa palo ya mantswa a behilweng ka mantswa a 5, mme a se tswela pele ho tshwaya karolo e latelang. A sehe feela mola ho fihla moeding wa mantswa, a sehe o mong ho habahanya mantswa a sa balweng.
- *Dipotso tse kgutshwane*: Haeba mohlahlobuwa a sa sebedisa matshwao a puo a supang qotso (di-a-bulwa le di-a-kwalwa) moo a lokelang ho qotsa, motshwayi a se behe kotlo.

2. TSHEBEDISO YA RUBURIKI:

Batshwayi ba lokela ho sebedisa ruburiki e latelang bakeng sa ho lekanyetsa bahlahlobuwa.

KAROLO YA A: RUBURIKI YA HO LEKANYETSA MOQOQO WA DINGOLWA: THOTHOKISO – SESOTHO PUO YA LAPENG [MATSHWAO A 10]

Makgetha a ho lekanyetsa	5. Pihlello e babatsehang	4. Pihlello e supang bokgoni	3. Pihlello e mahareng	2. Pihlello ya motheo feela	1. Phehlello e haellang
	6–7	5	4	3	0–2
<p>DIKAHARE</p> <p>Kutlwisiso ya potso, botebo ba tshekatsheko ya taba (sehlooho), kutlwahalo le nnetefatso (tiisetso) ya dintlha ho tswa thothokisong/temeng.</p> <p>MATSHWAO A 7</p>	<p>-O bontsha kutlwisiso e tebileng ya se botswang</p> <p>-O hlahisitse dintlha tse fapaneng tse hlwahlwa; di tshhehetswa ho tswa thothokisong.</p> <p>-Kutlwisiso ke e babatsehang ya mofuta wa sengolwa le thothokiso.</p>	<p>-O bontsha kutlwisiso mme o hlosa se botswang ka tshwanelo.</p> <p>-O hlahisitse dintlha tse anelang ka tsela e kgotsofatsang.</p> <p>-O hlahisitse dintlha tse utlwahalang, empa ha se tsohle tse tiisitsweng kamoo ho lokelang.</p> <p>-O utlwisisa mofuta wa sengolwa le thothokiso.</p>	<p>-O bontsha kutlwisiso e mahareng ya se botswang.</p> <p>-O hlahisitse dintlha tse seng kae ho tshhehetsa sehlooho.</p> <p>-Tse ding tsa dintlha tse hlahisitsweng ho tshhehetsa sehlooho di ntle.</p> <p>-Tse ding tsa dintlha di tshheheditse, empa bopaki ha bo kgodise ka nako tsohle.</p> <p>-Kutlwisiso ya motheo feela ya mofuta wa sengolwa le thothokiso.</p>	<p>-O bontsha kutlwisiso e sa kgotsofatseng ya se botswang.</p> <p>-Ho batla ho se dintlha tse hlahisitsweng ho tshhehetsa sehlooho.</p> <p>-Kutlwisiso ya mofuta wa sengolwa le thothokiso ke e haellang.</p>	<p>-Ha a bontshe kutlwisiso ya letho ya se botswang.</p> <p>-Dintlha tse tshhehetsang ha di hlahiswe ho tswa thothokisong.</p> <p>-Mohlahlobuwa ha a utlwisisa hantle mofuta wa sengolwa le thothokiso.</p>
<p>SEBOPEHO LE TSHEBEDISO YA PUO</p> <p>Sebopeho, nehelano le tlhophiso ya mehopollo. Tshebediso ya puo, sehalo le setaele tse sebedisitsweng</p> <p>MATSHWAO A 3</p>	<p>-Sebopeho se hlahisitse ka tsela e momahaneng.</p> <p>-Dintlha di utullotswe hantle le ho ntshetswa pele ka tsela e hlakileng.</p> <p>-Tshebediso ya puo, sehalo le setaele ke tse butswitseng, tse susumetsang le ho nepahala.</p> <p>-O batla o hloka diphoso tsa puo, tsa mopeleto le tsa matshwao a puo/a ho bala.</p>	<p>-Sebopeho ke se hlakileng mme dintlha di hlahisitse ka tsela e hlalohanyehang</p> <p>-Tlhahiso ya mehopollo ke e utlwisisahang.</p> <p>-Tshebediso ya puo, sehalo le setaele di nepahetse.</p>	<p>-O hlahisitse bopaki bo seng bokae ba sebopeho.</p> <p>-Tlhahiso ya mehopollo e a haella, ha e hlalohanyeha mme ha e na momahano.</p> <p>-Diphoso tsa tshebediso ya puo ha se tse kaalo, mme sehalo le setaele ha se tse loketseng.</p>	<p>-Sebopeho se bonahala se radilwe ka tsela e fosahetseng.</p> <p>-Mehopollo ha e hlahiswe ka tsela e hlalohanyehang.</p> <p>-Sehalo le setaele ha se tse loketseng.</p>	<p>-Moqoqo o bopehile ka tsela e fokolang.</p> <p>-Ho na le diphoso tse tshabehang tsa tshebediso ya puo le setaele se fosahetseng.</p>
MATSHWAO	3	2	2	1	1

Dikahare le tshebediso ya puo di tshwauwe ho ya ka makgetha a hlahellang ruburiking, mme matshwao a ajwe ho ya ka papetla e latelang:

Dikahare	Tshebediso ya puo
Dintlha tse 0-2	Letshwao le 1
Dintlha tse 3-5	Matshwao a 2
Dintlha tse 6-7	Matshwao a 3

Senotlolo sa ho tshwaya

DIK = 07

STP = 3

KAROLO YA A: DITHOTHOKISO**POTSO YA 1****Setsokotsane – PM Ramathe****TATAISO HO BATSHWAYI:**

Motshwayi a bale nehelano ya mohlalobuwa e lokelang ho hlahiswa sebopelong sa moqoqo. Sena se bolela hore nehelano e lokela ho ralwa ka tsela ya hore ho be le selelekela, mmele o bopilweng ka diratswana le qetelo. Moqoqo o tlameha ho hlahiswa ka tsela e supang kgokahano le momahano ya dintlha, dipolelo le diratswana.

Motshwayi a tadime makgetha ana a mabedi a latelang ha a tshwaya moqoqo ona: *Dikahare le Sebopelo le Tshebediso ya puo.*

Dikahare

- Dikahare di bontshe kutlwisiso ya potso; botebo ba tshekatsheko ya ditaba, kutlwahalo le nnetefatso (tiisetso) ya taba ka mabaka a itshetlehileng thothokisong.
- Dikahare di hlahiswe ka tsela e momahaneng mme motshwayi a tadime dintlha tse tla hlahiswa nehelanong ya mohlalobuwa (ela hloko hore dintlha tsa mohlalobuwa di ke ke tsa behwa ka tatellano e hlahellang mona).
- Ho elwe hloko hore nehelano e lokela ho hlahiswa sebopelong sa moqoqo, mme sena se bolela hore nehelano e lokela ho ralwa ka tsela ya hore ho be le selelekela, mmele o bopilweng ka diratswana le qetelo. Le ha nehelano e radilwe ka tsela ena, moqoqo o tlameha ho hlahiswa ka tsela e supang kgokahano.

Sebopelo le Tshebediso ya Puo

- Sebopelo, tlhophiso ya mehopolole le nehelano e nang le neheletsano e momahaneng e lebisang kutlwisisong ya lekgetha mmoho le puo, setaele le sehlo tse sebedisitsweng ka nepo temeng.
- Mohlalobuwa a nehelane ka karabo ya hae e sebopelong sa diratswana tse momahaneng, mme ho be le kgokahano le momahano ya dipolelo le diratswana kamoo ho hlokehang.

Karabo e ka lebellwang:

Thothokiso ena ke ya mofuta wa tokodiso. Sethothokisi se lokodisa tse etsahalang ka nako tsa marole, ka kgwedi ya Phato ha ditsokotsane di feralla, batho ba tsietswe. Se hlalosa kamoo moya ona o matla o puputlang le ho feralla kateng, le ho sarelwa ho hoholo ha batho ka lebaka la bothata bona bo bakwang ke setsokotsane sena seo ekang se a tuba.

Molaetsa

- Thothokisong ena sethothokisi se lokodisa mathata a bakwang ke ho thwasa ha selemo sa Basotho ka kgwedi ya Phato e kgabang ka marole a hlokisang batho phomolo. Batho ba sarelwa haholo ha lerole le qala le kupa kaha ntho e nngwe le e ngwe e tla marole.

Bonono le bokgabo bo sebedisitsweng thothokisong, le kamoo di finyeletsang molaetsa kateng.

- Melathothokisong ya 1, 5, 7, 8, 12, 16, 17 ho sebedisitswe lentswe lena 'Tsokotsane'. Sena se bitswa **kgonyetso**. Kgonyetso ke ha ho fokoditswe bolelele ba lentswe ka ho tlosa sehlongwapele sa lona e leng 'Se'.

Kaha bohlokwa ba kgonyetso thothokisong ke ho **fokotsa bolelele ba lentswe, eketsa sefutho/lebatama/sekgahla le ho potlakisa lebelo la thothokiso**, molaetsa o phakisa o hlaka hore ha setsokotsane sena se ruthutha, ho fela ho dubakana e le ka nnete - batho, diphoofolo le tlhaho di ba tlokotsing.

- Melathothokisong ya 4, 18 le 19 ho sebedisitse **anastrofi**. Anastrofi ke tatellano e sa tlwaelehang ya mantswa. Bohlokwa ba anastrofi ke ho qatsohisa mantswa a mang a itseng mme a tloswe moo a lokelang ho ba teng moleng. Anastrofi e thusa ho matlafatsa/hatella/toboketsa/sidilella/thasisellelsa lentswe lena **'letlaburu'** molathothokisong wa 4, Molathothokisong wa 18 e ba le lentswe lena **'diruuwa'** ha molathothokisong wa 19 e ba lentswe **'tshilafatso'** e bakwang ke setsokotsane metsing a maphodi'.
- Molathothokisong wa 5 re fumana **lebotsi**. Ka lebotsi lena sethothokisi se botsa potso ena hobane se makatswa ke setsokotsane sena. Karabo ya seo e se botsang e hlahella moleng o latelang moo se hlahosang ka hore se soro le ho ba soto mme ke sa dipolayano. Sethothokisi se etsa sena e le ho finyeletsa molaetsa wa ho makalla setsokotsanele sena se kotsi. Hape lebotsi ke potso e sa hlokeneng karabo mme le sebediswa ka sepheo sa ho phoqa.
- Melathothokisong ya 7 le 8 re fumana **phetapheto ya sebopoho (phetapopoho)**. Sethothokisi se sebedisa mofuta ona wa phetapheto hore se finyeletse molaetsa wa ka moo setsokotsane se neng se tiisa diboko le mahlomola bathong le diphoofolong kateng. Hape phetapheto ena ya sebopoho e fana ka morethetho meleng eo. Hona meleng eo re boela re fumana **phetapheto ya moelelo** e tiiswang ke tsebediso ya mantswa a tsamaelanang ka moelelo. Mantswa ao ke *'diboko, dillo, mahlomola'* mantswa ana a mane a tiisa moelelo wa kamoo batho ba neng ba lla kateng.
- Melathothokisong ya 7, 8, 10 le 11 re fumana **phetapheto ya mantswa e qalang/hlaahlela e qalang/neheletsano/phetapheto ya mantswa e tsepameng**. Sethothokisi se sebedisa mofuta ona wa phetapheto hore se tle se hokele melathothokiso ka ho fetisetsa mohopolo o molathothokisong o ka hodimo molathothokisong o latelang ka mantswa ana 'tsokotsane' e le ho toboketsa le mantswa ana 'di pheulwa' ho matlafatsa matla ao setsokotsane se neng se na le ona.
- Melathothokisong ya 10, 11 le 13 re fumana **tshwantshanyo/papiso**. Sethothokisi se sebedisa mofuta ona wa mokgabisopuo e le ho tshwantshanya dintho tse pedi tse fapaneng empa di tshwana ka letshwao le le leng le itseng. Molathothokisong wa 10 dipampiri di pheulwa habobebe jwalo ka masiba, molathothokisong wa 11 dipampiri di bapala jwalo ka mafokotsane ha di pheulwa ke moya athe molathothokisong wa 13 batho ba bapiswa le makotikotwane. Tshwantshanyo e boetse e sebedisetswa ho natefisa thothokiso.
- Molathothokisong wa 14 re fumana **tshwantshiso/thehello**. Mona setsokotsane se rehellwa ka tau ho latela kamoo se neng se le matla kateng, batho ba baleha jwalo ka ha ba baleha tau. Sethothokisi se sebedisa mofuta ona wa mokgabisopuo e le ho tshwantshisa dintho tse pedi ka ho rehellwa e nngwe ka e nngwe. Hape tshwantshiso e lekalekanya moelelo wa mantswa a mabedi e leng 'setsokotsane' le 'tau'.
- Molathothokisong wa 12 re fumana **mothofatso**. Sethothokisi se sebedisa mofuta ona wa mokgabisopuo e le ho fa ntho e sa pheleng sebopoho sa motho. Setsokotsane se tsebella kae ho fiela e se motho.

- Molaetsa o fumanwang mona ke hore batho ba ile ba qhalana habobebe jwalo ka makotikotwane ha setsokotsane se fihla. Re boela re lemoha hore setsokotsane se ne se sa siye letho tseleng ya sona. Se ne se tlosa ntho e nngwe le e nngwe jwalo ka motho ya fielang.

Kabo ya matshwao:

Motshwayi a bale karabo kaofela, mme a bontshe ka letshwao (✓) dintlheng tsohle, mme moo mohlahlobuwa a fositseng teng, motshwayi a bontshe ka letshwao (X).

Ha motshwayi a se a badile nehelano ya mohlahlobuwa, a abele mohlahlobuwa matshwao ka ho sebedisa ruburiki e leqepheng la 3. Bekga karabo ya mohlahlobuwa ho ya ka phihlello eo e utlwahalang e le ho yona, makgetheng a 'Dikahare' le 'Sebopeho'.

Ha mohlahlobuwa a sa araba ka tsela ya moqoqo, a lokodisitse dintlha tsa hae, a se fumantshwe kotlo, a se hulelwe matshwao. Motshwayi a tshwaye ho ya kamoo mohlahlobuwa a arabileng kateng.

Phihlello e nngwe le e nngwe e na le tlhaloso ya bokgoni ho ya ka phihlello eo. Motshwayi a ele hloko hore tlhaloso ya phihlello eo a e kgethileng ha a lekanyetsa, e lokela ho tsamaelana le ditaba tsa mohlahlobuwa. Matshwao a bontshitswe qetellong ya phihlello e nngwe le e nngwe.

POTSO YA 2

Mahlomola a Afrika – T Leballo

- 2.1 Ke phetapheto ya mantswe/e tsepameng/neheletsano hlaahlela e qalang. Bohlokwa ba teng ke ho matlafatsa/toboketsa/thathiselletsatsa/hatella/ Ho tiisa mohopolo wa hore Aforika ho na le mahlomola kaha ho utlwahala diboko le dillo. Ebile e fetisetsa mohopolo o jerweng ke mola o ka hodimo moleng o latelang/Ke phetapheto ya moelelo mme le yona e ntse e hatella/ matlafatsa/toboketsa/thathiselletsatsa mohopolo o bontshang hore ho ne ho hlile ho llua/Phetapheta ya sebopeho e le ho fa molathothokiso morethetho. ✓✓ (2)
- 2.2 Tswele/Tsweleng/Fubeng. Bohlokwa ba kgonyetso ke ho fokotsa bolelele ba lentswe mme sena se etsa hore molathothokiso o fokotsehe/ho eketsa lebatama/sefutho/sekgahla sa lentswe le honyeditsweng/ho fana ka morethetho/ho potlakisa lebelo la molathothokiso. ✓✓ (2)
- 2.3 Le re thusa ho bontsha hore dikgutshwane tse shweleng ka baka la tlala le lenyora di ne di le ngata haholo. ✓ (1)
- 2.4 Temanathothokiso ya 3 e bua ka botle bo fumanwang naheng ya Afrika. ✓
Temanathothokiso ya 4 e bua ka mathata a teng naheng ya Afrika. ✓ (2)
- 2.5 Ke ho botsa potso e sa hlokeng karabo ho bontsha le ho totobatsa hore karabo e fuparehile potsong/ho hatella/toboketsa/hlakisa mohopolo o hlahiswang ke temana ya 4 wa hore dintho di se di fetohetse bobeng le ho bontsha ho makala ha sethothokisi. ✓ (1)

- 2.6 Mookotaba wa thothokiso ke mathata/mahlomola a aparetseng naha ya Afrika/Mahlomola a Afrika.√√ (2)
[10]

POTSO YA 3

Re ka kgona – RN Phume

- 3.1 Ke lebotsi.√ (1)
- 3.2 Ke tatolano. √ Ho hlakisa hore motho ya nang le bokgoni a ka kgona ho etsa tsohle, hoo a ka kgonang le ho etsa tse mpe kapa tse ntle. √ (2)
- 3.3 Bohlokwa ba lekgotsi ke ho kgothalletsa Basotho hore ba hahamalle pele/ba se nyahame.√ (1)
- 3.4 Ke tshwantshanyo/papiso.√ Kamoo bokgoni bona bo leng matla kateng, bo tswana feela le ha motho a ipona a na le matla le sebete sa ho beha tau setswetse.√ (2)
- 3.5 Ke phetapheto ya sebopelo.√ E re hlahisetsa mohopolo wa hore diketso tsa bokgoni di a babatseha mme di bonwa le ho ananelwa ke mang kapa mang/Diketso tsa bokgoni di ntle mme di bonwa le ho ananelwa ke bohle. √ (2)
- 3.6 Molaetsa ke ho kgothaletsa batho hore ba sebedisane mmoho bakeng sa ho hlola mathata/Ba etse tse ntle tse tla ratwa le ho ananelwa ke bohle/Batho ba se ke ba ikgella fatshe mme ba iteke hore bokgoni boo ba nang le bona bo tle bo hlahelle pepeneneng. √√ (2)
[10]

POTSO YA 4

Ke a mo leboha – PM Ramathe

- 4.1 Ke **phetapheto ya sebopelo**.√ Bohlokwa ba yona ke ho tiisa mohopolo o hlahoswang wa hore sethokiso se kgahlwa ke tsohle tseo Mmopi a di entseng/Ho fa melathothokiso eo morethetho.√ **Anastrofi**. Ho toboketsa/hatella/thathiselletsa/tiisa mantswa a qatsohisitsweng e leng **tsa hae** (dimakatso) **le ba hae** (bokgabane) e le hore moelelo wa hore bokgabane le dimakatso tsena di entswe ke Modimo, o tle o hlake hantle. (2)
- 4.2 Ke karaburetso ya pono.√ (1)
- 4.3 Ke melathothokisong ya 5–7.√ Ho fokotsa le ho lekalekanya bolelele ba molathothokiso/Ho fana ka morethetho molathothokisong.√ (2)
- 4.4 Bohlokwa ba anastrofi ke ho toboketsa/hatella/thathiselletsa/tiisa mantswa a qatsohisitsweng e leng **ka a ka** (mahlo) le **sa Mmopi** (sebopuwa) e le hore ho hlake hore mahlo ke a motho, mme sebopuwa ka seng ke sa Mmopi.√√ (2)

- 4.5 Ho fa lentšwe le honyeditšweng sefutho/lebatama/matla/kgatello/toboketso le ho fana ka morethetho molathothokisong oo/ho kgutsufatsa bolelele ba molathothokiso/ho qatsohisa lentšwe le honyeditšweng.√ (1)
- 4.6 Mookotaba wa thothokiso ke kananelo ya diketso/boholo ba Mmopi/Ho leboha Mmopi. √√ (2)
[10]

POTSO YA 5**Mehleng ya ka – T Leballo**

- 5.1 Ke lehlaso. √ (1)
- 5.2 Karaburetso ya pono.√ Bohlokwa ba yona ke ho bopela mmadi setshwantsho se hlakisang hore morwetsana enwa o ne a ratana le banna ba bangata.√ (2)
- 5.3 Ke mohopolo o hlalosang kamoo botsofadi bo ileng ba roba kgarebe ditho kateng, ba e fokodisa, ha nako e ntse e tsamaya/Botjha le boikgantsho di fedile ka baka la botsofadi.√√ (2)
- 5.4 Maikutlo a bohloko/boikwahlanyo/tsharelo/tshithabelo/tshwabo. Sehalo se tlase se bontshang maikutlo a sithabetseng.√√ (2)
- 5.5 Ke ho fana ka morethetho/ho lekalekanya melathothokiso/ho tiisa mohopolo o hlalolang wa hore ha kgarebe e se e le phateng tse tjhesang e ne e hloka batho ba e thusang. √ (1)
- 5.6 E, di a nyallana. Sethothokisi se bua ka dintho tseo se neng se di etsa botjheng ba sona pele se kenelwa ke lefu le se robaditseng phateng tse tjhesang/Sethothokisi se bua ka ditlamorao tsa ho se itshware hantle bophelong/Se bontsha kamoo dintho di seng di senyehile kateng ha pele ho ne ho le monate bophelong.√√ (2)
[10]

MATSHWAO OHLE A KAROLO YA A: 30

KAROLO YA B LE C: RUBURIKI YA HO LEKANYETSA MOQOQO WA DINGOLWA: PADI LE TSHWANTSHISO – SESOTHO PUO YA LAPENG [MATSHWAO A 25]

Makgetha a ho lekanyetsa	5. Phihlello e babatsehang	4. Phihlello e supang bokgoni	3. Phihlello e mahareng	2. Phihlello ya motheo feela	1. Phihlello e haellang
DIKAHARE	12–15	9–11	6–8	4–5	0–3
Kutlwisiso ya potso, botebo ba tshekatsheko ya taba (sehlooho), kutlwahalo le nnetefatso (tiisetso) ya dintlha ka mabaka ho tswa sengolweng. MATSHWAO A 15	-Karabelo e hlahisitswe ka tsela e babatsehang: 14–15 -Karabelo e hlahisitswe ka bokgabane: 12–13 -Sehlooho se manollotswe ka botebo -O hlahisitse dintlha tse fapaneng tse hlwahlwa tse tshhehswang ho tswa sengolweng -O bontsha kutlwisiso e babatsehang ya sengolwa.	-O bontsha kutlwisiso mme o manollotse sehlooho ka bokgoni -O hlahisitse karabelo e batlang e anela -Tse ding tsa dintlha ke tse utlwahalang, empa ha se tshole tse tiisitsweng kamoo ho lokelang -Bopaki ba kutlwisiso ya mofuta ona wa sengolwa bo a bonahala.	-Kutlwisiso ke e mahareng ya sehlooho; ha se dintlha tshole tse utullotsweng ka botlalo -Tse ding tsa dintlha di tshhehetsa sehlooho -Dintlha tse ding di tshheditswe, empa bopaki ha bo kgodise ka nako tshole -O bontsha kutlwisiso e ka mmoho ya mofuta ona wa sengolwa.	-Kutlwisiso ke e haellang ya sehlooho; boholo ba dintlha ha di a utullwa ka botlalo -Ke dintlha tse fokolang feela tse tshhehetsang sehlooho -O hlahisitse dintlha tse seng kae tse tsamaelanang le sehlooho -O bontsha kutlwisiso e fokolang ya mofuta ona wa sengolwa	-O bontsha kutlwisiso e fokolang ya sehlooho -Boiteko bo fokolang ba ho araba potso -Dintlha ha se tse kgodisang -Mohlahlobuwa ha a utlwisiso hantle mofuta ona wa sengolwa.
SEBOPEHO LE TSHEBEDISO YA PUO	8–10	6–7	4–5	2–3	0–1
Sebopeho, tlhophiso ya mehopolole nehelano e nang le neeletsano e momohaneng e lebisang tlhalohanyong ya sehlooho mmoho le puo, setaele le sehlo tse sebedisitsweng temeng. MATSHWAO A 10	-Sebopeho se momahaneng -Selelekela le qetelo di a babatseha -Dintlha di utullotsweng hantle le ho ntshetswa pele ka tsela e hlakileng -Tshebediso ya puo, sehlo le setaele ke tse butswitseng, tse susumetsang le ho nepahala	-Sebopeho ke se hlakileng mme dintlha di hlahisitswe ka tsela e hlalohanyehang -Selelekela le qetelo mmoho le diratswana tse ding di hlahisitswe ka tsela e momahaneng -Dintlha di hlahisitswe ka tsela e hlalohanyehang -Puo, sehlo le setaele boholo di nepahetse	-O hlahisitse bopaki bo itseng ba sebopeho -Tlhalohanyo le momahano di teng leha di kgera -Ho na le moo tshebediso ya puo e fosahetseng ha sehlo le setaele tsona di batla di loketse -Tlhahiso ya mehopolole a haella, ha e hlalohanyeha mme ha e na momahano -Popo ya diratswana e batla e nepahetse	-Sebopeho se bonahala se radilwe ka tsela e fosahetseng -Mehopolole ha e hlahiswe ka tsela e hlalohanyehang -Diphoso tsa tshebediso ya puo di totobetse -Sehlo le setaele ha di a lokela mosebetsi -Popo ya diratswana e fosahetse	-Kgaello ya ho rala sebopeho ka tshwanelo e sitisa phallo ya mehopolole -Tshebediso ya puo le ya setaele tse fosahetseng di hlahisitse tema e fokolang haholo -Popo ya diratswana e fosahetse
MATSHWAO	20–25	15–19	10–14	5–9	0–4

Matshwao a ka sebediswang bakeng sa ho tshwaya:

Makgetha a tekanyetso	Matshwao	Senotlolo
Dikahare	15	Dik. =
Sebopeho le Tshebedsio ya Puo	10	STP =
Matshwao ohle	25	

ELA HLOKO: Ha karabo ya mohlalobuwa e tswile lekoteng, motshwayi a mo abele matshwao a dikahare le tshebediso ya puo ya kgato ya pele feela.

POTSO YA 6: BOTSANG LEBITLA – KPD Maphalla**Boiphethetso****Selelekela**

- Ho ya ka maemo a nepahetseng a phedisano, ho ye ho thwe phoso tse pedi ha di nepahatse se fosahetseng. Tumelo ya batho ke hore phoso ha e lokiswe ka e nngwe.
- Makgabane a bophelo ke hore ha motho a o entse hampe o lokela ho mo tshwarela, kapa ha o entse motho e mong hampe o lokela ho kopa tshwarelo.
- Makgabane ana a bophelo ha a iponahatse ho Botsang Lebitla. Tsietsi le Mohanuwa ba ile ba tlala boiphethetso bona ba haesale.
- Boiphethetso bona e bile bona motheo ntshetsopeleng ya poloto.

Boiphethetso ba Tsietsi mafeng a hae

- Tsietsi o ne a dumela hore phoso e lokiswa ka phoso e nngwe. Mohlang a kgutlang sesoleng o ile a ya ha malomae ho ya batla seo e leng sa hae. Ba ha malomae ba ile ba hana ka mafa a hae, ba mmitsa ka mabitsobitso hoo ho ileng ha ba ha qhoma ntwana e kgolo pakeng tsa Tsietsi le ba ha malomae.
- Tsietsi ha a ka a tela. Ho e na le hore Tsietsi a kgaohane le ba ha malomae, mme a tswelle pele ka bophelo, o ile a qophella ho nna a kgutlela ha malomae ka kgopolo ya ho fumantshwa tseo e leng tsa hae empa a nna a tea kalala. Qetellong a tshwarwa empa ka lehlohonolo o ile a phonyoha ditlamong tsa sepelesa.

Boiphethetso ba Mohanuwa ho Tsietsi

- Nakong eo a neng a ntse a sebetsa ha Ramatlotlo, Tsietsi o ile a ratana le moradi wa Ramatlotlo e leng Mohanuwa.
- Lerato la Tsietsi le Mohanuwa le ile la fela hampe hobane Mohanuwa o ile a be a se a ratana le Makgaola yaba o re ha a sa hloka Tsietsi.
- Ha Makgaola a lemoha hore Mohanuwa o imme, o ile a mo nyahlatsa, mme Mohanuwa o ile a ngolla Tsietsi lengolo leo a neng a kopa hore ba kgutlelane ka lona.
- Karabelong ya lengolo leo Tsietsi ha a ka a amohela kopo eo ya Mohanuwa. O ile a hopola mantswa a Mohanuwa moo a neng a re ha a sa hloka Tsietsi yaba Tsietsi o iphetetsa ka ho kgutlisetsa mantswa ao a Mohanuwa a re le yena ha a sa mo hloka.
- Sena se ile sa halefisa Mohanuwa haholo mme a ipolella hore o tla iphetetsa ho Tsietsi ka baka la ho hana kopo ya hae. O ile a tsomana le Tsietsi nyene le bosiu hoo qetellong a ileng a atleha ho bolaya Tseleng ka thuso ya lemulwana la hae la dinokwane.

Boiphethetso ba Tsietsi ho babolai ba Tseleng

- Polao ya Tseleng e ile ya roteletsa kgalefo ka hare ho Tsietsi. O ile a ipolella hore o tla phethetsa lefu lena la Tseleng ka ho bolaya ditho tsa lemulwana la Mohanuwa kaofela, ho kenyelletsa le yena Mohanuwa ka sebele.
- O ile a atleha ho iphetetsa ka bonngwe ka bonngwe ho bohle ba bileng le seabo lefung la Tseleng.
- Kgotsofalo ya hae o ile a e fumana mohla a neng a bolaya phofu ya hae ya ho qetela e leng Sekama Molollope.

Phethelo

- Ha Tsietsi a se a phethile morero wa hae wa boiphetetso, mme a bolaile ditho tsohle tsa lemulwana la Mohanuwa, ha a ka a baleha.
- O ile a inehela ho sepolesa hore se mo tshware kaha o ne a se a phethisitse ditabatabelo tsa pelo ya hae e leng ho iphetetsa ho bohle ba kileng ba mo etsa hampe.
- Mohanuwa yena o ile a shwa kaha Tsietsi o ile a mmolaya.

[25]**POTSO YA 7: BOTSANG LEBITLA – KPD Maphalla**

- 7.1 O ile a thunya malomae Kotsi mme sepolesa sa fihla sa mo thunya le yena sephakeng a nto iswa sepetlele moo a neng a lebitswe ke lepolesa teng.√√ (2)
- 7.2 Ho thoba ha Tsietsi sepetlele ho roteletsa kgohlano hobane jwale o ne a se a batlwa ke mapolesa ka mahohle, ba mmatlela ho thunya malomae le ho thoba sepetlele moo a neng a disitswe ka thata/Kgohlano e ya e ntse e kekela, e rarahana ha Tsietsi a ntse a etsa dintho tse fosahetseng.√√ (2)
- 7.3 Mmamasolomane o ne a pata taba ya hore Moruti Moshebi o ne a sa tla ka ditaba tsa kereke empa o ne a tlile ka ditaba tsa ho ratana ha bona.√√ (2)
- 7.4 Mmamasolomane o ile a ba le ngwana le Moruti Moshebi mme ho ya ka lebitso leo ngwana a ileng a le rehwa la Ditaba, ho utlwahala hore Pitso o ile a qabana le Mmamasolomane ka lebaka la ho hlaha ha hae/Tse mpe/bosula.√ (1)
- 7.5 - Tsietsi ha a tele habonolo. O ile a tshepisa rangwanae hore o tla kgutla mme a fela, a kgutla mme ba lwana le rangwanae a ba a qetella a mo thuntse seropeng. √
- O ile a tshepisa Tseleng hore o tla iphetetsa ho babolai ba hae mme o ile a feela a iphetetsa ka ho bolaya babolai bao kaofela ha bona.√ (2)
- O ile a latella ho fumana lebitla la batswadi ba hae kamora hore nkgono a mmolelle ka lona.
- 7.6 Nkgono Mmantsoteng o ile a rarollela Tsietsi sephiri sa tswalo ya hae ka hore a bolelle Tsietsi hore a botse lebitla ha a batla ho tseba ka batswadi ba hae, mme sena se ile sa tlisa tjantjello ho Tsietsi ya ho batla ho tseba haholwanyane ka batswadi ba hae, mme tsebo ena e ile ya lebisla diketsahalong tse bopang boholo ba poloto. √√ (2)
- 7.7 E, Mongodi o atlehile hobane ha Mohanuwa a ne a nyahlatsa Tsietsi o ne a bona hore Makgaola e tla ba mohlankana wa hae ho ya ho ile, empa ka bomadimabe Makgaola o ile a mo nyahlatsa sa mooko wa pere ka mora ho mo imisa. Mohanuwa o ne a sa lebella hore Makgaola o tla mo tlohela.√√ (2)
- 7.8 Mohanuwa ke mohanyetsi/molwantshi, o qhwebeshana/lwantshana le mophetwa wa sehlooho eo e leng Tsietsi. √√ (2)
- 7.9 Maikutlo a genehelo/kutlwelobohloko. Tsietsi o ne a hloka moo a ka tshabelang teng kaha batswadi ba hae ba ne ba hlokahetse mme malomae o ne a sa batle le ho mmona.√√ (2)

- 7.10 Ba ne ba tshaba hore Tsietsi o tla iphetetsa ho bona ka seo ba kileng ba mo etsa sona.√ (1)
- 7.11 Ke nakong eo Sekama Molollope a neng a bua a lakaletsa Mosele katleho ka ho phahamiswa ha hae mosebetsing mme a sa lemohe hore selalome se se se le diretheng tsa hae se tlo mmolaya.√√ (2)
- 7.12 Ha ho ne ho patwa Tshediso Molakolako, mongodi o ile a qotsa mantswa a hlahang Bibeleng a reng, 'mobu, mobung'/Bukeng ena mongodi o rata ho qotsa mantswa a hlahang difeleng kgafetsa/O bontsha hore batho ba neng ba phela motseng oo e ne e le badumedi mme ba ya kerekeng ka diaparo tsa bona tse fapafapaneng.√√ (2)
- 7.13 - Molaetsa o mong hape wa padi ena o re ruta hore **meharo ha e lefe**. O ruta bahlokamedi ba dikgutsana ho phethahatsa ditshepiso tsa bona.
- Molaetsa o mong o re ruta hore **re se ke ra inkela molao matsohong** hobane re tla iphumana re le kgathatsong
- Bitsolebe ke seromo – Tsietsi o phetse ka hara ditsietsi tse ngata bophelo ba hae bohle.√√ (2)

[Tshwaya e le nngwe feela]

- 7.14 Ke ketsahalo eo ho yona Tsietsi a ileng a thunya phofu ya hae ya ho qetela e leng Sekama Molollope mme kamora ho etsa jwalo, Tsietsi ha a ka a baleha o ile a inehela sepoleseng, mme kamora moo ha ho na diketsahalo tse ding hape tse ntshetsang poloto pele √√ (2)
- [25]

POTSO YA 8: DIEPOLLO – T Seema

Maemo a dipolotiki

Selelekela

- Diepollo e ne e se mmadipolotiki, mme o ne a sa tsebe letho ka tsa dipolotiki, empa re bona maemo a dipolotiki a bile le tshusumetso e kgolo bophelong ba hae.
- Nakong eo Diepollo o neng a se a sebetsa sepetelele sa Mmadiako ho kile ha e ba le *workshop* e neng e hlophisitswe ke sekolo sa temo Maseru. *Workshop* ena e ne e tsamaiswa ke titjhere Mahanke.
- Hantlente Titjhere Mahanke enwa e ne e le radipolotiki ya tummeng haholo ya neng a tswa motseng wa Pretoria.
- O ne a balehile motseng oo hobane a ne a batlwa ke mapolesa ka baka la seabo sa hae dipolotiking. Lebitso la hae la nnete ke Zeblon Ramokgopa.
- Zeblon enwa o ne a ile a baleha motseng wa habo ka baka la dipolotiki. Kamora *workshop* titjhere Mahanke o ile a ikopanya le Diepollo mme ba qetella ba ratana.

Dikahare

- Mohla Diepollo a neng a kopane le Mahanke Peka, ke mohla mapolesa a mabedi a tlang ho fihla phaposeng eo Diepollo a neng a dula ho yona sepetelele kwana.
- Ho fihleng ha ona a ile a phenyekolla kamore eo Diepollo a neng a dula ka hara yona. Yare ha a sa fumane letho a re Diepollo a ba bolelle hore Zeblon o kae.

- Kaha Diepollo o ne a sa tsebe hore lebitso le nnete la titjhere Mahanke ke Zeblon o ne a maketse feela hore ebe mapolesa ao a bua ka mang.
- Ka morao ho moo Zeblon o ile a bolella Diepollo ditaba tsohle tse amanang le ho ba radipolotiki ha hae.
- Ha Zeblon a se a tsebisitse Diepollo ka tsa ho baleha ha hae, a balehela mapolesa a Special Branch o ile a nyamela hoo Diepollo a neng a sa kgolwe hore o sa tla kgutla. Mohla a kgutlang ke mohla a tla bolella Diepollo hore o tlo nyala.
- Lenyalo la tshwarwa ka sekgukgung hobane ha batho ba bang ba ne ba ka tseba, ba ne ba tla tsebisa mapolesa mme ona a ne a tla tla tshwara Zeblon.
- Kamora lenyalo la bona Diepollo le Zeblon ba ile ba ya dula motseng wa Moemaneng. Moo Moemaneng Diepollo o ne a sebetsa tliiniking feela kaha ke mosadi wa radipolotiki, o ne a sa lokela ho thusa bakudi ba makgowa.
- Ho sa le jwalo lekgowa le neng le tsejwa ka lebitso la Kotsuwopo, le neng le sebedisana le batho ba batsho le ile la bolauwa ke makgowa a mang ka sepheo sa ho neta Zeblon le mokgatlo wa hae wa dipolotiki hore ke bona ba le bolaileng.
- Diepollo o ile a lokela ho latela Zeblon ha a ne a baleha mme a tlohela mosebetsi oo a neng a o etsa tliiniking. Mohlang ba neng ba falla ba ile ba kopana le thibella ya sepolesa haufi le Makeleketla mme Zeblon o ile a tswa ka koloing a nyamella hara mafifi ao.
- Diepollo o fihlile motseng wa Mangaung a se a tsamaya a le mong.
- Matsatsi a tjhaba a nna a dikela ho se nko ho tswa lamina. Ka tsatsi le leng Diepollo a bona mapolesa a se a fihla moo a dulang a fihla a phenyekolla, a sa bue letho, yare ha a botsa hore monnae o kae a se ke a mo araba a itswela a thotse.
- Ka morao ho moo, yare ha Diepollo a etetse bana babo motseng wa ha Rammulotsi o ile a makala mapolesa a se a fihla a mo tshwarwa.
- Molato oo a neng a pharwa ka wona o ne o kenyeletsa hore ho thwe o ne a sa bua nnete ka mangolo a hae a thuto, o patile motho ya ntseng a batlwa e leng Pontsho Ramokgopa le hore o kile a fetola lenane la bakudi nakong eo a ntseng a sebetsa sepetlele. O dutse tjhankaneng dibeke tse pedi.

Phethelo

Diepollo o qetelletse a sa ka a kopana ho hang le monna wa hae kaha Zeblon o ne a ntse a baleha mapolesa mme a qetella a se a dula motseng wa Marabastad. Re bona ke hona hore maemo a dipolotiki a ne a le ka sehloohong lenyalong la Diepollo mme a mo hlokisa thabo ya ho phela bophelo bo monate ba lenyalo hoo a bileng a fetoha moleleri.

[25]

POTSO YA 9: DIEPOLLO – T Seema

- 9.1 Paleho ya Zeblon le Diepollo e bontsha hore diketsahalo tsa buka ena di ne di etsahala mehleng ya sekwalejwale moo batho ba batsho ba seng ba ikakgetse ka setotswana tabeng tsa dipolotiki mme tikoloho ke ya metseng ya ditoropong. √ Batho ba batsho ba ne ba sa le ka tlasa mmuso wa kgatello mme ba se ba kene matsholong a boitseko. √ (2)
- 9.2 Ho nyalwa ha Diepollo ke Zeblon ho entse hore a dule a tshwenngwa ke mapolesa mme qetellong Zeblon o ile a nyamela; yaba Diepollo o phela bophelo ba hae bohle a le mong a se na monna jwalo ka motho ya sa kang a nyalwa hohang. √√ (2)

- 9.3 Diepollo ke mophetwa wa sehlooho hobane diketsahalo tsohle tsa pale di itshetlehile bophelong ba hae, di mo ama ka ho otlooha mme di ntshetsa pele poloto ya pale ha di ntse di rarolleha. √√ (2)
- 9.4 Diepollo o ne a bolella Dikenkeng makunutu a hae kaofela mme Dikenkeng yena e le nta ya selomela kobong hobane o ne a bolella mohlankana wa hae eo e neng e le mpimpi ya mapolesa makunutu a Diepollo. Diepollo o ile a ba a qetella a tshwerwe ka lebaka la ho nna a kumela Dikenkeng ditaba tsohle tsa hae. √√ (2)
- 9.5 - Bonyaneng ba hae Diepollo o ile a siuwa ke mmae ha habo moholo hobane ntatae o ne a sa qeta ho nyala mmae. Ka lebaka leo malomae a batla ho mo nyadisa monnamoholo Mothofeela hore a tle a kgone ho fumana dikgomo tseo tse ileng tsa salla morao, kaha o ne a sa batle ho nyadiswa leqheku leo, o ile a fetoha moleleri. √
- Ha a se a le lenyalong la hae le Zeblon a nna a sotleha hoo ba ileng ba fetohela bohloka-o-hlomolle hobane ba ne ba balehela mapolesa hoo qetellong a qeteletseng a se a se na monna. √ (2)
- 9.6 Phetelo/Qetelo ya padi ena ke moo Diepollo a nkang qeto ya ho ya aha motseng wa Marabastad moo a ileng a phela a le mong ka mora lefu la Ratsalae. √√ (2)
- 9.7 Makgerenkwa o thusitse Diepollo ka ho mo fa mohlala wa hore mmae a ka fumaneha kae mme sena sa etsa hore Diepollo a nke leeto la ho ya batla mmae. Ha a fihla sebakeng seo o ile a sibolla hore o na le bana babo ba babedi. √√ (2)
- 9.8 O ile a sithabela maikutlo/a utlwa bohloko/a sarelwa ha a lemoha hore mmae ha a sa phela. √ O ne a e na le tshepo ya hore ka tsatsi le leng o tla kopana le mmae. √ (2)
- 9.9 E mo hlahisa e le motho ya mohau/ya nang le qenehelo/pelohlomohi. √ O ne a hanana le maikutlo a monnae, a hlalosa hore Diepollo o sa le monyane hore a ka nyalwa ke leqheku leo. √ (2)
- 9.10 Diepollo o batlile a kena tsietsing hobane o ne a tliho lata lenane la bakudi le neng le tlo tlanywa botjha ha Masenki a ne a botsa hore lenane leo le tlišitswe ke mang moo. Ka lehlohonolo Dikenkeng o ile a mo sireletsa ka hore motho ya neng a tlo le lata o se a tswile. √√ (2)
- 9.11 Leemisa o ile a isa Diepollo sekolong ka tjehelele eo a neng a e fumana ka ho rekisa dikgomo tsa ntata Diepollo. Diepollo o ile a atleha ya eba mooki. √√ (2)
- 9.12 Mmamolete o thusitse Diepollo ho fumana tlhahisoleseding ya moo batswadi ba hae ba leng teng. A mo adima dibuka ha a ne a ithutela ho ba mooki. Diepollo o ile a fetola lenane la bakudi ba neng ba emetse diphiso hore lebitso la Mmamolete le be ka hodimodimo. √√ (2)
- 9.13 Kgohlano e neng e le pakeng tsa Leemisa le Mmapelepele e bakilwe ke ha Leemisa a isa Diepollo sekolong mme Mmapelepele a ba kgahlano le taba eo a re Diepollo o lokela ho nyalwa a tlohelle ho senya tjehelele ka sekolo. √√ (2)

[25]

POTSO YA 10: Mme – NP Maake**Selelekela**

Botshepehi ke le leng la makgetha a phedisano ao boholo ba dikamano tse ntle di itshetlehleng hodima bona. Dikamano tsa setswalle, lerato le manyalo di qhalana ka baka la ho hloka botshepehi ha batho ba dikamanong tseo. Le pading ya Mme re kopana le baphetwa ba babedi e leng Tsekiso le Thollo, ba hlokileng botshepehi dikamanong tse itseng tsa bona pading.

Seabo sa ho hloka botshepehi ha:**Tsekiso**

- Tsekiso e ne e le moshanyana ya neng a kena sekolo le Dikeledi. O ile a fereha Dikeledi ho fihlela qetellong ba ba ba dumellana ka ditaba tsa lerato.
- Ha nako e ntse e tsamaya Dikeledi a utlwela hore Tsekiso o hlola a bonwa le ngwanana e mong wa ka Sharville.
- Ka letsatsi le leng, ke ha Dikeledi a bona Tsekiso a kgomaretse ngwanana eo ya neng a se a ratana le yena.
- Ketso ena ya utluisa Dikeledi bohloko. Eitse ha a botsa Tsekiso ka taba ena, eo o ile a mo ngolla lengolo le reng 'the silver cup is broken'. Ho sa le jwalo ke ha ho fihla batho lapeng habo Dikeledi ba tlo kopa mohope wa metsi.
- Dikeledi o ile a ferekana kaha ba ne ba lwanne le Tsekiso, empa le ha ho le jwalo o ile a dumela ho nyalwa ka kgopolo ya hore ke yena Tsekiso ya rometseng ba habo.
- Ha Tsekiso a utlwa hore Dikeledi o re ke yena ya mo nyalang, o ile a mo kgohlopa hampe feela ha a mo kgalemella taba eo. Dikeledi a sarelwa ho feta pele.
- Dikeledi a swabisa Tsekiso le metswalle ya hae ka ho dumela ho kena lenyalong leo a se nang dikamano tsa lerato le motho ya mo nyalang. Sena o se entse a susumetswa ke ntlha ya hore Tsekiso o hlokile botshepehi mme o bile o mo phoqile haholo, mme diketsahalo tsa pale di qadile moo ho rarhana.
- Polotwana ena ya dikamano tsa lerato la Tsekiso le Dikeledi e bile le seabo se seholo ho ntshetseng pele poloto ya pale kaha le qeto ya Dikeledi ya ho nyalwa ke Thollo e susumeditswe ke ho lahlana ha hae le Tsekiso.

Thollo

- Jwalo kaha Dikeledi a ne a rekisetsa bontate ba komponeng ditholwana, o ile a fumana sepatjhe se ileng sa wa ho Thollo. A etsa qeto ya ho se boloka ho fihlela a ba a kopana le Thollo hape a tle a kgone ho mo neha sona.
- Ka lehlohonolo a kopana le yena hape a ba a mmolella hore sepatjhe sa hae se ho yena. Eo a thaba ha a se a thonthodisitswe sepatjhe sa hae. Yaba jwale monna wa komponeng o dulela ho etela ha rakgadi letsatsi le tjabang le le dikelang. O ne a ba rekela sena le sane.
- Ho sa le jwalo a ngola lengolo leo a neng a tlo kopa mohope wa metsi ka lona ha rakgadi. Dikeledi o ne a nahana hore o kotjwa ke Tsekiso kaha e ne e le yena feela motho eo a neng a e na le dikamano tsa lerato le yena.
- Ka baka la ho hloka botshepehi, Thollo ha a ka a hlaphollela ba ha rakgadi taba ena. O ile a e etsa pinyane a ba a roma banna bao e seng ba leloko la hae ho ya mo kopela mohope wa metsi.
- Le ha ho le jwalo ba ile ba qetella ba nyalane ba bile ba na le bana ba bararo.
- Ha ditaba di sa le jwalo ha fihla mosadi ha Thollo a re o tlo batla bodulo. Sena se bakilwe ke hore Thollo haesale a mo siya morao Matatiele yaba o etsa qeto ya ho tla mmatla.

- Ha a fihla Sebokeng a fumana monnae Thollo a se a nyetse mosadi e mong kaha o ne a hloka botshepehi. Yaba ha a sa re letho.
- Mosadi eo a ba a hloka hloka Thollo a e so ka a ba a phetlela mosadi wa hae Mmateboho sefuba ho mo tsebisa ka hore yena o kile a nyala kwana Matatiele.
- Mohla lepato la Mme, ha Bafokeng ba tjoditsa Mmateboho ka hore o patetse motho ya sa tsejwang lapeng la mora wa bona. Bakeng sa hore Thollo a eme le mosadi wa hae, o ile a dumella borangwanae hore ba thutlathutle mohatsae ka mantswe hoo ba ileng ba ba ba kgalemelwa ke Diseko, ngwetsi ya habo Mmateboho.
- Bafokeng ba Matatiele ba ne ba bile ba makalletse taba ena ya ho nyalwa ha Mmateboho kaha Thollo o ne a ile a hloka botshepehi, a sa ba bolella letho ka tsa lenyalo lena.

Phethelo

- Ka lebaka la ho hloka botshepehi ba Tsekiso, o ile a qetella a lahlane le ngwanana eo a neng a ratana le yena yaba o nkeha ke banana ba bang.
- Sena se ile sa susumeletsa Dikeledi hore a qetelle a nyetswe ke motho eo a neng a sena dikamano tsa lerato le yena.
- Yena Thollo o ile a bakela Mmateboho dipuo tse ngata ho tswa ho Bafokeng kaha ba ne ba sa tsebe letho ka yena hobane bona ba ne ba tseba Thollo a na le mosadi kwana Matatiele.

[25]

POTSO YA 11: MME – NP Maake

- 11.1 Kankere/Mofetse wa qoqotho. ✓ (1)
- 11.2 O ne a tshaba hore ho tla tsejwa hore hantlentle yena ke mang/ke mohatsa Thollo ✓ (1)
- 11.3 Diseko ke mophetwa ya tjhitja. O fetoha le maemo. ✓ Ha Mme a ntse a dula le yena o ne a mo rata a bile a mo jella le tjehelete ya hae. Ha Mme a se a kula o a mo leleka. ✓ (2)
- 11.4 Ke maikutlo a kgalefo le sehala se phahameng se tletseng bohale. ✓ O ile a tjoditsa Bafokeng a ba a omanyana Thollo a mo kgaruma ha e le moo a tlohelletse ba habo hore ba bue le Mmateboho hampe. ✓✓ (3)
- 11.5 Ke balekane/Mme ke mohatsa Thollo/Ke monna le mosadi/Ke banyalani. ✓ (1)

[Tshwaya e le nngwe feela]

- 11.6 Kgohlano ya maikutlo/e ka hare. ✓ Hobane Dikeledi o ne a tshabana le ho nyalwa ke motho eo a se nang kamano tsa lerato le yena feela Mpuse ke ha a mo eletsa hore e tla be e le bothoto ho tlohella lenyalo le se le itlisitse. ✓ (2)
- 11.7 Thollo o ile a etsa qeto ya ho nyala Dikeledi ka mora ho mo thonthodisa sepatjhe a bolella hore Dikeledi ke motho ya tshepahalang mme e tla ba mosadi wa sebele. Yaba Thollo o lebala ka lelapa la hae leo a le siileng Matatiele a tswela pele ka bophelo ba lenyalo le Dikeledi. ✓✓ (2)

- 11.8 Lewa lena le bitswa ka hore ke ho hetla morao (flashback). ✓ (1)
- 11.9 Thollo o ne a tla sibolla hore Mme enwa ke mohatsae wa matswathaka eo a mo siileng Matatiele mme o ne a tlo ikutlwela bohloko kaha o ne a sa ka a batla ho tseba ka Mme enwa eo Mmateboho a neng a mo phetela ka yena kamehla ✓✓ (2)
- 11.10 Thollo o ile a roma banna bao a neng a dula le bona komponeng hobane o ne a pata taba ya hore o na le mosadi hae/O ne a hloka botshepehi. ✓✓ (2)
- 11.11 Ke motho ya nang le pelo e mosa mme o rata ho eletsa batjha hore ba kgone ho etsa diqeto tse hlabolohileng tse tlang ho ba tswela molemo ka moso. ✓✓ (2)
- 11.12 - Lebitla leo Dikeledi a neng a robetse ho lona le ile la mo fetola la mo etsa mosadi wa sebele hobane ha a kgutlela hae o ile a nka qeto ya ho kena lenyalong yaba ha a sa tjhetjhella morao. ✓
- Lebitla la Mme le bipile lekunutu/sephiri sa Mme sa hore ke mohatsa Thollo mme ha ho sa tla ba le se ka thefulang lenyalo la Mmateboho le Thollo. ✓ (2)
- 11.13 Mothinya o sa lebellwang o ileng wa iponahatsa ka mora lefu la Mme ke hore Diseko o ile a fetoha, a buella Mmateboho ha Bafokeng ba ne ba mo tshwaretse nyewe leha e ne e se motho eo ba utlwisanang hakaalo le yena ✓✓ (2)
- 11.14 Mopheti wa ditaba tsa pale ena ke Dikeledi/Mmateboho le mongodi ka sebele ✓ Dikarolong tse ding Mmateboho o ne a qoqela Mmatakato hore ho tlike jwang hore a nyalwe ke Thollo, mme diketsahalo tse ding kaofela di phetwa ka mongodi. ✓ (2)

[25]**MATSHWAO OHLE A KAROLO YA B: 25**

KAROLO YA C: TSHWANTSHISO/TERAMA**POTSO YA 12: SEYALEMOYA – RH Moeketsi****Bohloko ba ka – AM Mabote****Selelekela**

- Dibapadi ke batho ba sebediswang ke mongodi wa tshwantshiso ho finyelletsa molaetsa ho babadi.
- Sebakadi sa sehlooho ke sebakadi seo ditaba tsa terama di itshetlehileng ka yena.
- Mohanyetsi ke sebakadi se hanyetsanang le sebakadi sa sehlooho. Mothusi ke sebakadi se thusang sebakadi sa sehlooho kapa yena mohanyetsi.
- Dibapadi tsena di na le seabo se seholo ho ntshetseng pele poloto ya terama, ho latela diketso le dipuo tsa tsona le tsohle tse etsahalang ho potapota bophelo ba tsona.

Sebakadi sa sehlooho

- Sebakadi sa sehlooho terameng ena ke Dineo. Dineo o ba le ngwana le Teboho.
- Teboho ha a fihla sepetlele ha a batle ho tshwara Dineo ebile o latola hore ngwana ke wa hae. Dineo o etsa qeto ya ho hodisa ngwana wa hae a le mong.
- Thabo o nka Dineo le ngwana o ba isa habo hore Dineo a ilo thusa mmae. Dineo o thusa Thabo le mmae ka mesebetsi ya ka lapeng le ho pheha.
- Mme wa Thabo o ile a utlwa a se a thabela ho dula le Dineo le mora wa hae.
- Dineo o nka qeto ya ho tloha habo Thabo empa ka mora hore Thabo a mmolelle hore o a mo rata o fetohela mohopolo oo. Dineo le Thabo ba rera ho nyalana.
- Ketso ya Teboho ya ho hana Dineo, e ile ya ntshetsa pele poloto ya terama hobane sena se ile sa etsetsa Thabo monyetla wa ho buisana le Dineo ka ditaba tsa lerato. [Ntlha tse 6]

Mohanyetsi

- Mohanyetsi tshwantshisong ena ke Teboho. Teboho le Dineo ba ile ba rera ho ba le ngwana ho tiisa lerato la bona. Ha ngwana a se a hlahile Teboho o ile a ya sepetlele a ilo bona ngwana.
- Ha a fihla moo Teboho o ile a hana ho tshwara Dineo ha a ne a mo thabetse, a ba a latola hore ngwana ke wa hae.
- Dineo o ile a utlwa bohloko haholo ke ketso eo ya Teboho. Yaba ba a arohana.
- Sena se thusitse ho ntshetsa pele poloto ya terama kaha kamora moo Dineo o ile a ya dula habo Thabo mme seo sa lebisa ntlheng ya hore Thabo a ikutlwe a se a e na le maikutlo a lerato ho Dineo. . [Ntlha tse 4]

Mothusi

- Thabo ke mothusi wa Dineo. O ile a etela habo Dineo a fumana Dineo a dutse le ngwana wa hae feela ba sotleha.
- A etsa qeto ya ho nka Dineo le ngwana ho ba isa hahabo hore ba ilo thusa mme wa hae.
- Dineo le ngwana ba dula habo Thabo.
- Thabo le Dineo ba ile ba hlokomela hore ba na le tlhase ya lerato bobedi ba bona yaba ba a ratana mme ba rera ho nyalana.
- Sena se thusitse ho ntshetsa pele poloto ya terama kaha kamora moo Thabo o ile a nyahlatswa ke Puleng yaba o se a iponela Dineo ba qetella ba ratana. . [Ntlha tse 5]

Phethelo

Ka lebaka la bomenemene ba Teboho, Dineo o ile a iphumanela mohlankana ya neng a mo rata ka nnete e leng Thabo yaba matshwenyeho a hae ohle a a fela kaha Thabo o ile a e hapa le namane.

[25]**POTSO YA 13: SEYALEMOYA – RH Moeketsi****Sekgobo sa Tshifanalehata – J Radebe**

- 13.1 Puisano ena e lebisa ntlheng ya hore batswadi ba Tholang ba maikemisetsong a ho ya batlela Tholang nkgekge/ngaka e tla mo fehlela. √√ (2)
- 13.2 Mmanthako o a kgathalla/lerato/ke motswadi wa sebele.√ O kgathalla moradi kaha o na le bothata ba moya o mo kgathatsang. √ (2)
- 13.3 Kgohlano tshwantshisong ena e bakilwe ke ha Mokeo a beha Mmanthako molato wa hore ke yena ya dumellang moradi wa bona ho hahlaula le masiu athe Tholang o itshwaretse ke moya wa bothuela, mme mmae ha a ka a mo fa tumello ya ho phaqla hara masiu. √√ (2)
- 13.4 Tjhe, ha e a tliša tharollo hobane bakeng sa hore ngaka e thuse Tholang e ile ya mo thothofatsa ka ditlhare ya mo etsa ntho esele feela. √√ (2)
- 13.5 Ramanaka o hlahella e le mohanyetsi wa Tholang hobane o ne a le mona ha a hlokomela hore Tholang o na le moya o matla ho feta wa hae. √√ (2)
- 13.6 Letswalo la Tholang le pelaelo ya Mokeo di bidietsa hore ditaba ha di no tsamaya hantle, ke ka hona re bonang Ramanaka a thothofatsa Tholang ka meriana ya hae ho e na le hore a mo thuse ho ntshetsa pele moya wa hae wa bothuela. √√ (2)
- 13.7 Mookotaba ke mona/mohono/lefufa/Mona o kotsi. √√ (2)
- 13.8 Tholang o ne a kenwe ke moya wa bothuela ha a tla tloha ha habo.√ (1)
- 13.9 Ramanaka ke seapadi se nang le mona/mohono/lefufa/pelo e mpe/o kgopo. O ile a honohela Tholang ha a lemoha hore moya wa bothuela wa Tholang o matla ho feta wa hae. √√ (2)
- 13.10 Ba ne ba itshetlehile ka ntlha ya hore Ramanaka ke ngaka ya popota, o tseba ditlhare mme ha ho ngaka e ka mo fetang ka tshebetso/O tumme ka tsebo ya tshebediso ya ditlhare. (2)
- 13.11 Mokeo o ne a dumela hore mosadi wa hae ke yena ya senyang Tholang ya mo dumellang hore a nne a phaqlake le masiu. √√ (2)
- 13.12 Mokeo o ne a batla hore ngwana a rapediswe ha Mmae a ne a batla hore ngwana a iswe ngakeng ya setso. √√ (2)
- 13.13 Phethelo/Qetelo ya tshwantshiso e bontsha ho sithabela ha maikutlo le bohloko ba pelo hobane Tholang o ile a qetella a thothofetse ho e na le hore a thusahale. √√ (2)

[25]

POTSO YA 14: HAESO MAFOTHOLENG – CJ Teleki**Selelekela**

- Sebapadi sa sehlooho ke seo ditaba tsohle tsa tshwantshiso di itshetlehileng ka sona.
- Ke sebapadi se hlahellang qalong ya tshwantshiso mme se tsamaya le ketane ya diketsahalo ha e ntse e phuthuloha ho fihla pheletsong ya yona.
- Mohanyetsi ke sebapadi se hanyetsanang le sebapadi sa sehlooho.
- Moferekanyi ke ya ferekanyang/qabanyang sebapadi sa sehlooho le mohanyetsi.

Sebapadi sa sehlooho

- Sebapadi sa sehlooho tshwantshisong ena ke Molefi. Molefi ke ngwana ya ileng a hlahela le ho holela Mafotholeng. Ke ngwana ya hodisitsweng ho ya ka meetlo le ditlwaelo tsa Basotho.
- Molefi o ne a ratana le Montsheng feela eitse hoba a phethele dithuto tsa hae, o ile a ya sebetsa motseng wa Maseru e le mookamedi wa ditloko.
- Ha a se a sebetsa moo ke moo a ileng a bona kamoo bophelo ba batho ba Mafotholeng bo leng morao kateng.
- A qala a kwenehela Montsheng, a mmeha dipha le dibatobato. Batswadi ba hae le metswalle ya hae ba re ba sa mo elets a hana ho ba mamela. A qetella a kgaohane le yena ho tu!
- A nkana le banana ba Maseru, bao ho ya ka yena a neng a re ba hlalefile ebile ba rutehile.
- A ratana le Jwalane, a mo ntshetsa mahadi empa taba ya bona ya se ye kae ka ha o ile a sibolla hore Jwalane o na le ngwana le monna e mong. Ba hlalana.
- A fumana kotsi ya koloi e ileng ya etsa hore a be a ye sepetlele. Sepetlele moo ke moo a ileng a kopana le mooki e mong ya bitswang Morongwe.
- Morongwe o ile a ipherehela yena mme Molefi a dumela. A nyalana le Morongwe feela eo a ntsha mokgwa mohla lenyalo la hae ha a ne a hana ho bekwa.
- A phedisa Molefi habohlolo a sa mo hlomphe a bile a sa mo phehele ho fihlela Molefi a mo kgabeletsa a robetse le monna e mong ka koloing.
- Ha bophelo ba Molefi bo ntse bo senyeha tjena, o ne a sa batle le ha ho thwe a ilo batla thuso ho boreatseba.
- Boloi ba Mapetla bo ile ba mo kena habonolo hoo qetellong a ileng a kula, a lahlehelwa ke mosebetsi a ba a tlala boya mmele ohle wa hae. [Ntliha tse 7]

Mohanyetsi

- Mohanyetsi wa sebapadi sa sehlooho ke motho ya dulang a le kgahlano le tsohle tseo sebapadi sa sehlooho se di etsang.
- Ha a thabele dikatleho tsa sebapadi sa sehlooho mme o a thaba ha a lemoha hore se kena tsietsing.
- O tjhehela sebapadi sa sehlooho maraba ohle a ka etsang hore a iphumane a le tsietsing.
- Tshwatshisong ena Mapetla ke yena eo e leng mohanyetsi wa sebapadi sa sehlooho.
- Lapeng ha Mapetla ha ho ngwana ya atlehileng jwalo ka Molefi ka baka leo Mapetla o monehela/honohela Molefi le lelapa la ha Pitso ka kakaretso. O bolela hore ka baka la ho ruteha hona ha Molefi lelapa la ha Pitso le se le phela hamonate mme seo ke sona sehlabi se sehlo.

- O sebedisa ditlhare tsa Sesotho ho senya bophelo ba Molefi. Taba ya hore Molefi a hlanohela Montsheng, e ne e bakilwe ke tsona ditlhare tseno tsa Mapetla.
- Ka thuso ya Ngatane le Ramafothole o atleha mererong ena ya hae kaha o kgona ho ba neheletsa hore ba ilo tshasa meriana kantorong ya Molefi kwana Maseru.
- Ha Molefi a qeta ho ithekela koloi Mapetla o ile a e sebetsa ka ditlhare hoo qetellong Molefi a ileng a fumana kotsi ha a ne a tsamaya ka yona a ba a qetella a le sepetlele.
- Qetellong Mapetla o ile a mo romella ka semaephoepho ntho ya bosiu. Ntho eo e ile ya sola mmele wa Molefi kaofela hoo a ileng a qetella a se a tshwana le thithiboya mmeleng. . [Ntlha tse 5]

Moferekanyi

- Enwa ke phepheletsane-hloba-se-nkotong. O sebedisana mmoho le mohanyetsi. O thulanya sebakadi sa sehlooho ka dihlooho le mohanyetsi.
- Ramafothole le Ngatane ke bona bao re ka reng ke baferekanyi. Ba sebedisana mmoho le Mapetla hore ba senye bophelo ba Molefi.
- Ba dumela ho nka ditlhare tsa Mapetla kwana Mafotholeng mme ba sebetse kantoro ya Molefi ka tsona empa ha ba e na le Molefi ba etsa eka ba a mo rata.
- Ngatane yena o bile o ja Molefi direthe dikgarebeng tsena tsa Molefi tseo a reng di rutehile. . [Ntlha tse 3]

Phethelo

- Ka lebaka la ditlhare tsa Mapetla, Molefi o ile a iphumana e se e le ntho esele a se a bile a kula hoo qetellong a ileng a ba a lahlehelwa ke mosebetsi. [25]

POTSO YA 15: HAESO MAFOTHOLENG – CJ Teleki

15.1 Sesosa ke mona/mohono/katleho ya Molefi. √ (1)

15.2 Mapetla o hlahella e le mophetwa ya masene/maqiti/ya tletseng bora le bolotsana. √√ (2)

[Tshwaya tlhaloso e nngwe le e nngwe ya semelo e bontshang bora]

15.3 Kgohlano ya maikutlo/ya ka hare√ - Molefi o ngongorehile ka bophelo ba hae bo bosula ka mora hore a nyalane le Morongwe.√ (2)

15.4 Ho hlodilwe ke methokgo ya Mapetla/ho lahla Montsheng/diqeto tse fosahetseng tsa ho nyala basadi ba mekgwa e mebe/ho se mamele dikeletso tsa batho. √√ (2)

[Tshwaya e le ngwe feela]

15.5 Takadimane o ne a hlompha, a le dikeletso le ha a ne a sa kena sekolo ka baka ho ho holela mahaeng motseng wa Mafotholeng moo bana ba neng ba ntse ba hlompha haholo.√√ (2)

15.6 Mapetla o ile a kgona ho ntshetsa pele morero o mobe wa hae wa ho senyetsa Molefi bophelo/ho mo dubisa thankga bophelo bohle ba hae.√√ (2)

- 15.7 Mapetla o ile a etsa hore Disebo le Morongwe ba qabane/Molefi le Morongwe ba qabane/A senyetsa Molefi mosebetsi ka ho tlotsa setulo sa hae ka ditlhare hore baokamedi ba se mo thabele le ho mo romella ntho ya bosiu/Molefi a hlalana le Montsheng. √√ (2)
- 15.8 Phetoho ya maikutlo a Pitso e hlodilwe ke ha a bona Molefi a tletse boya ba thithiboya mmele ohle mme a lemoha hore ngwana wa hae o kula e le ka nnete yaba o etsa qeto ya ho ya bona nkgekge ka le hlahlamang. √√ (2)
- 15.9 Mapetla o mona/lefufa ka katleho ya Molefi. Ngatane le yena o ne a le mona/lefufa ka katleho ya Molefi ke ka hoo ba neng ba sebetsa mmoho ho senyeng bophelo ba Molefi. √√ (2)
- 15.10 Ke tikoloho ya mahaeng√ hobane ho ne ho se na matlwana a ho ithusa. √ (2)
- 15.11 Mapetla o phoqa Molefi ka ho mmita ka hore ke lehodimo la ofisi/morena wa Mafotholeng/Mohlomphehi. O etsa eka o rorisa Molefi empa a mo phoqa√√ (2)
- 15.12 - Molefi o ne a rerile ho nyala Jwalane empa hamorao a lemoha hore Jwalane o na le ngwana le monna e mong hape Jwalane o ne a ratana le Ngatane.
- Molefi o ile a nyala Morongwe a sa tsebe mekgwa ya hae empa o ile a lemoha ha a se a nyalane le yena hore o rata banna. √√ (2)

[Tshwaya e le nngwe feela]

- 15.13 Jwalane o ne a rutehile a na le lengolo la masetase leha e le ngwana ngwanana/Jwalane o ne a itokisa ebile a inyanyatsa ka dinkgisamonate/O ne a buisa Molefi le metswalle ya hae ka tsela e sa bontsheng tlhompho/O ne a na le ngwana le monna wa motho ebile a le motlotlo ka taba eo leha a ne a sa nyalwa. √√ (2)

[Tshwaya ditlwaello tse pedi feela]

MATSHWAO OHLE A KAROLO YA C: 25
MATSHWAO OHLE A PAMPIRI ENA: 80